

Szászné Lázár Eszter Csenge¹

„KÖZÖSSÉGBEN HORDOZVA” – A BABA-MAMA KÖR
GYAKORLATI TEOLÓGIAI ÉRTELMEZÉSE A CSALÁDOK NORMATÍV KRÍZISE
ÉS A GYÜLEKEZETI MISSZIÓ TÜKRÉBEN

ABSTRACT

‘Carried by the Community’ – A Practical Theological Interpretation of Mother-and-Baby Ministry in the Context of the Normative Crisis Facing Families and the Mission of the Church

This study examines the protective role of church-based mum-and-baby groups for families experiencing a normative crisis. The birth of children often brings about an intense period of change, during which time mothers must simultaneously adapt to new roles and experience a sense of loss of control. The need and lack experienced in such crises may make people more receptive to the gospel. Therefore, as well as providing support for families, Christian mum-and-baby groups also become significant small-group settings from the perspective of congregational mission.

Keywords: practical theology, mission, family, normative crisis, social support, mother-children relation, small-group, community building, mental health

BEVEZETÉS

Milyen lehetőségei vannak a gyülekezeteknek, hogy a környezetükben élő családokat mint a társadalom mikroközösségeit támogassák? Van-e teológiai relevanciája annak a célkitűzésnek, mely a családok támogatását irányozza? A Szentírásban a család mint többgenerációs egység fontos szerepet tölt be, akárha a pátriárkák történeteire gondolunk, vagy ha a hosszas genealógiákat olvassuk. A család egy azon terepek közül, ahol az Istentől kapott küldetést meg lehet élni. A másik irá-

1 Szászné Lázár Eszter Csenge (PhD), református teológus-lelkész, a Budapest-Budafoki Református Egyházközösség beosztott és a Halacska Református Óvoda intézményi lelkipásztorja. A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar óraadója, szaszne.lazar.eszter.csenge@reformatus.hu

nyába gyakorolt szeretet – Pál apostol szerint is – a legkiemelkedőbb kegyelmi ajándék, melynek gyakorlásában a család elsődleges szocializációs terep lehet.

PROBLÉMAFELVETÉS

A család mint egység folyamatosan változik, rengeteg normatív és alkalmanként paranormatív krízis tagolja a változás folyamatát.² A krízisek megterhelik a családi rendszereket, de egyben lehetőséget is kínálnak a család tagjai számára a fejlődésre és a dinamikájukat érintő pozitív változásra.³ Meghatározó az is, hogyan közelítjük meg a családokat érintő nehézségeket: értékelhetjük azokat hiányként, analizálva és szétszálazva a deficitet, kikutatva azok gyökerét, összetevőit – a pszichoanalitikus szemléletmód szerint ez a feldolgozási folyamat meghatározó lépése –, vagy ugyanezen nehézségeket mint erőforrásokat is vizsgálhatjuk.⁴ Ez utóbbi megközelítés a krízist fejlődési, reziliencia- és növekedési lehetőségnek tekinti.⁵ A kríziseken belül a normatív, azaz a családi élettel természetesen együtt járó időszakokra nagyobb figyelmet kell szentelnünk, hiszen a gyülekezetekbe járó családok nagy része átmegy ezeken. A családi életszakaszokban olyan változások történnek, melyek az addig kialakult egyensúlyt felborítják, és ez az átalakulási időszak többletstresszt okoz. Minden olyan változás, amely a szerepeket, az addigi kialakult rutint, a kapcsolódási dinamikát érinti, transzformatív. A transzformáció pedig a család tagjait, azoknak szelfjeit is érinti. A családi életciklusmodellek különböző kríziseket különböztetnek meg, melyek nemcsak a nyugati társadalmakban kapnak különleges figyelmet, hanem más kultúrák szertartásai, rituáléi is emlékeztetnek bennünket arra, hogy univerzális jelenségekről van szó. Ezeket átmeneti rítusoknak nevezi az antropológia, a pszichológia tudománya családi életciklusmodellel alkotott belőlük, de a keresztyénség is kiemelt figyelemmel, különböző kazuáliákkal ünnepli a váltásokat.⁶ A házasságkötés mint a családdá válás első lépése a házasságkötés szertartásával, a gyerekcszületés a gyerekkeresztség vagy a gyermekbemutatás rítusával, a felnőtté válás a konfirmációval, bérnállással vagy bemerítkezéssel válik hivatalossá, míg a szeretett családtag elvesztésének gyásza is elhordozhatóvá

- 2 GOLDENBERG, Herbert – Irene Goldenberg: *Áttekintés a családról. Három kötetben.* I. kötet, Budapest, Animula Kiadó, 2008, 43–45.
- 3 CAPLAN, Gerald: A Conceptual Model for Primary Prevention, in Gerald Caplan (szerk.): *Principles of Preventive Psychiatry*, New York, London, Basic Books, Inc., Publishers, 1964, 26–55.
- BARTYIK Gitta – POLONYI Tünde: A válság: Janus-arcú jelenség – Veszély és/vagy esély, in Polonyi Tünde – Abari Kálmán – Kiss Tamás (szerk.): *Válságok megelőzése és kezelése*. Budapest, Oriold és Társai, 2020, 9–28.
- 4 Goldenberg: *Áttekintés a családról*, 11–21.
- 5 WALSH, Froma: Applying a family resilience framework in training, practice, and research: Mastering the Art of the Possible, in *Family Process* 55(2016/4.), 616–632.
- 6 FODORNÉ DR. ABLONCZY Margit: *A relacionális etika hozzájárulása a családpszichológiához. A kazuális szolgálatok lehetőségei, különös tekintettel a nemzedékek közötti kapcsolatok rendezésére.* Károli Gáspár Református Egyetem HDI, Budapest, 2021, 56–66.; GENNEP, Arnold van: *Átmeneti rítusok*. Budapest, L'Harmattan, 2007, 71–162.

és feldolgozhatóvá válik a búcsúzással, a temetési szertartással. A gyerekszületés – különös tekintettel az első gyermekre – a családot alapjaiban változtatja meg, hiszen a párkapcsolat, ami addig két fél kapcsolatát jelentette, egy harmadik féllé bővül, és ebben az egyébként hosszú ideig tartó átalakulási folyamatban egyszerre kell feldolgozni a változással járó veszteségeket és beletanulni az új szerepekbe, az új kapcsolódásokba, szembenézni a fejlődési folyamatokra jellemző kontrollvesztettség és tehetetlenség állapotával, melyben a korábban elsajátított eszközök és megküzdési stratégiák sokszor hatástalannak bizonyulnak. Mivel néz szembe a szülőpár és a nagycsalád a gyermek – különösen az elsőszülött – érkezésénél?

A gyermek világra jötte olyan határhelyzet, melynek feldolgozása időt igényel. A fájdalom nemcsak a vajúdásban, hanem a műteti úttal rásegített hasi szülések esetén is megjelenik, melyben a gyermekért való szenvedés, az élet és halál közti átmenet olyan tapasztalattá sűrűsödik, melynek feldolgozása időt, támogató közösséget, sőt sok esetben traumafeldolgozásban jártas szaksegítséget igényel.⁷ Az anya és a gyermek kapcsolódása – bár már az anyaméhben elkezdődik⁸ – a szülést követően egy másik szintre lép, és bőrkontaktussal, a gyermek táplálásával öszszehangolódva alakul tovább. Az édesanyák számára nagy kihívást jelent mindez, ugyanis már a kezdetek kezdetén, a gyermek táplálásánál is szembesülnek a nehézségekkel. A fájdalom, a sebek, a gyermek anatómiájának, a szülés rossz technikájának következményeként átélt kudarcok mind a tehetetlenség és az inkompetencia érzésével párosulnak, melyben villámgyorsan megjelenik a bűntudat érzése. A születés után a csecsemők még nem mosolyognak vissza, nem látják és ismerik fel saját édesanyjuk arcát, így a kapcsolódás is nehézségekbe ütközik. A kommunikáció lépésről lépésre formálódik, amíg az első mosoly megjelenik, vagy az anya képessé válik arra, hogy a gyermeke sírását megkülönböztesse és jelentést párosítson a hangokhoz. Mivel ezeket a készségeket és képességeket meg kell szerezni, így a kezdeti időszakban a tanácsstalanság, a kontrollvesztettség és a tehetetlenség érzése dominál, hiszen egy szereptanulási folyamat történik. Az anyává válás folyamata nem elsődleges változás, hanem transzformáció, és a teljes identitást érinti.⁹ Az anyává válás jó példája annak, hogy az ahhoz szükséges készségeket, képességeket és tudást csakis a transzformatív tapasztalat tudja megadni.¹⁰ Mások

7 FRIGYES Júlia: Születés, szülés, trauma és traumaterápia – a gyógyulás lehetséges útjai, *Imago* 11(2022/4.), 43–53., 5-Frigyes.pdf (letöltés: 2026. 06. 08.); LOSONCZI Ágnes: A legnagyobb életforduló: a gyerekvárás, szülés, születés – a társadalomkutató szemével, in Magyar Pre- és Perinatális Pszichológiai és Orvostudományi Társaság: *Várandósság, születés és gyermeknevelés a magyarországi kultúrákban*. Kongresszusi tanulmánykötet, Budapest, Animula Kiadó, 1999, 110–112. HÉJJA-NAGY Katalin: A szülés élménye – Befolyásoló tényezők és hatása az anya-gyermek kapcsolatra, in Polonyi Tünde – Abari Kálmán – Kiss Tamás (szerk.): *Válságok megelőzése és kezelése*, Budapest, Oriold és Társai, 2020, 61–72.

8 BLAZY, Helga: A pre- és perinatális élet kontinuitásáról, in Magyar Pre- és Perinatális Pszichológiai és Orvostudományi Társaság: *Várandósság, születés és gyermeknevelés a magyarországi kultúrákban*. Kongresszusi tanulmánykötet, Budapest, Animula Kiadó, 1999, 14–22.

9 Goldenberg: *Áttekintés a családról*, 53.

10 PAUL, Laurie Ann: *Transformative Experience*. Oxford, Oxford University Press, 2014, 8.

tanácsai, elbeszélései, történetei nem teszik elsajátíthatóvá ezt a típusú tudást.¹¹ Az anyává válás folyamatában nemcsak a preferenciák, de a látásmód is megváltozik, létrejön egy anyai identitás.

Ehhez a tanulmányhoz készült egy nem reprezentatív kérdőíves felmérés, melyet keresztyén baba-mama körbe járó édesanyák töltöttek ki. Egy édesanya kivételével mindenki egyetértett azzal, hogy a gyermek születése jelentős érzelmi változást hoz, ugyanakkor ezt az identitással és az akörül jelentkező krízissel már kevesebben kapcsolták össze, de a kitöltők 23%-a teljes mértékben, ezenfelül még 14%-uk inkább, 19%-uk pedig részben egyetértett azzal, hogy az anyává válásuk egyben identitásváltság is volt számukra. Ebben a tanácstalan és kiszolgáltatott helyzetben szükség van az iránymutatásra, a segítségre, arra, hogy a család idősebb tagjai, a nagyszülők vagy tágabb körben lévő hozzátartozók jó és valóban segítséget jelentő tanácsai töltsék be ezt a hiányt. Sok esetben rendelkezésre áll egy-egy nagyszülő, nagymama, aki ilyenkor hamar beáll a gondoskodó szerepbe és egy anya-nagymama-csecsemő hármas alakul ki a baba ellátása körül. Ennek könnyen következménye lehet az, hogy az édesapa kiszorul a háromszögből, a gyerekkel való kapcsolódás nem alakul ki. Sőt az inkompetencia érzése is növekedhet az otthoni teendőkkel kapcsolatban. Az apai szerepbe való beletanulás is kihívás a család számára, hiszen nem egyértelmű, hogy ki mit ért ez alatt a szerepkör alatt. Nemcsak az anya- és az apaszerep alakul, hanem az intimitásszükségletek átrendeződése, a babával való kötődési térből való kiszorultság, a kapcsolatra számható idő mennyiségének csökkenése a köztük lévő kapcsolatot is megpróbálhatja. Hiányállapot léphet fel a párkapcsolatban, és a feleség- és férjszerep az anya- és apaszerep árnyékába kerülhet, melynek beszédes jelei, ha a házastársak egymást anyának vagy apának szólítják. A nagycsaládot sem hagyja érintetlenül ez az időszak, ugyanis amennyire tanulják az új szerepet a szülők, ugyanannyira a nagyszülők is.¹² A szülők ebben az időszakban egyszerre szorulnak a nagyszülők támogatására, melyet nagymértékben megnehezít a társadalmi mobilitásból fakadó távolság, de egyszerre szükségük van az egészséges és rugalmas határok felállítására, mely egyben védi a szülői alrendszer egységét. Ez a kettősség, ellentétes voltából kifolyólag mindenképpen egyensúlyvesztéshez vezet. Megoldás után kiált a túlzott távolságból, az elérhetetlen nagyszülők támogató jelenlétének hiányából, vagy a túlzott közelségből, a határok összemosódásából és a szerepek felcserélődéséből fakadó problémahalmaz.¹³ Van, hogy a párok nem a saját szülőhelyükön vállalnak gyermeket, hanem a munkába való elhelyezkedésük szabja meg a letelepedésük helyét, így sok esetben kiszakadnak a szülői házból és vele együtt járó, otthon adó közösségeikből is.¹⁴ Gyakori, hogy nem áll rendelkezésre az a kötődő hálózat, mely megfelelő támogató légkört biztosítana a gyermekneveléshez.

11 LEWIS, David K.: „What Experience Teaches.”, in *Proceedings of Russellian Society*. University of Sydney, XIII., 1988, 29–57, 29.

12 Goldenberg: *Áttekintés a családról*, 53.

13 Uo.

14 Losonczy: *A legnagyobb életforduló*, 114.

A családok nukleáris családként élik hétköznapiikat, atomizálódnak és a gyerek-neveléssel járó terhek is megnőnek.¹⁵ Ebben a krízisben kell helytállni és ebben alakulnak ki az új megküzdési stratégiák. Ez a krízis lehet deficit egy család életében, amiből hiányok fakadnak, de tekinthetünk rá úgy is, mint erőforrásra, mely egy új életbe való beletanulás átmenetiségéből fakad.

A KRÍZIS TEOLÓGIAI OLVASATA

A normatív krízis teológiai értelemben egy olyan lehetőség, amelyben a krízisben lévő ember a saját maga számára felépített biztonságát és annak eszközeit, módszereit és stratégiáit elveszti, és ezért nyitottá válik az újdonság befogadására. Stefan Paas szerint, aki szükségét szenved, az fogékonyabb az evangéliumra.¹⁶ A szükség valamilyen hiányállapotra utal, mely az anyagiakon túl lehet érzelmi, és a kompetenciákra is vonatkoztatható. A spiritualitás irányába való nyitásnak feltétele, hogy az ember tudatába kerüljön annak, hogy hiánya van. A témával kapcsolatban végzett kérdőíves felmérésben részt vevő édesanyák többsége (80%-a) beszámolt arról, hogy a szülés után többet gondolkodott Istenről,¹⁷ fontosabbá vált számukra a hit kérdése.¹⁸ Az evangéliumra való nyitottságról tanúskodik Rick Warren megfigyelése is, aki szerint a normatív krízisben lévők megszólíthatóbbak. „Isten felhasználja a változást és a fájdalmat arra, hogy az embereket fogékonyra tegye az evangélium számára.”¹⁹ A gyülekezet növekedését Warren összekapcsolta azzal a megfigyeléssel, hogy sokkal könnyebben csatlakoztak és váltak aktív taggá azok, akik valamilyen krízissel küszködtek.²⁰

Az anyai büntudat előidézi az evangéliumra való nyitottságot, hiszen a gyerek születését követően minden olyan kérdésnél újra és újra megjelenik, ahol az édesanya úgy érzi, nem felelt meg a „jó anya” idealizált képének – legyen az a csecsemő táplálásának kérdése, a munka-család egyensúly fenntartásának sikerelensége vagy az érzelmi kötődésben való elégtelenség érzése. Az anyai büntudat meghatározó ebben a krízisidőszakban, mely így kaput nyit a büntudat és a bűn kérdésköréhez, melyre az evangélium választ tud adni. A kegyelem, a bűnbocsánat, a helyettes elégtétel teológiai válasza, Jézus Krisztus szenvedése és halála egy új látásmódhoz vezetheti az édesanyát, új értelmezést ragasztva az anyaságban megélt kudarcokhoz és az azt követő büntudathoz. A kegyelemre szorultság állapota Jézus Krisztus keresztségéhez, a kegyelem elfogadásához vezethet, és mindez

15 MÁTÉ Gábor – Gordon NEUFELD: *A család ereje. Ragaszkodj a gyermekeidhez!*, h.n., Open Books, 2021, 391–405.

16 PAAS, Stefan: *Idegenek és papok*. Kolozsvár, Exit, 2025, 37–56.

17 Csak 5% nem értett egyet egyáltalán azzal, 15%-a pedig inkább nem értett egyet azzal, hogy többet gondolkodna a szülés óta Istenről.

18 Csak 5% nem értett egyet egyáltalán azzal, 15%-a pedig inkább nem értett egyet azzal, hogy a hit kérdései fontosabbá váltak volna.

19 WARREN, Rick: *A céltudatos gyülekezet. Növekedés az üzenet és a küldetés feláldozása nélkül*. Sárospatak, Új Remény Alapítvány, 2021, 182.

20 Warren: *A céltudatos gyülekezet*, 182–183.

újraakertezi a krízisben átélteket. A büntudatot erősíti a tanácstalanság és a kiszolgáltatottság, hiszen az édesanya tanulja a szerepét. Információhiány helyett azonban információs túltelítődéssel találkozunk, mert a különböző internetes, közösségi médiafelületeken elérhető fórumok, a szakkönyvek végeláthatatlansága nem egyszerűsíti le a döntési folyamatokat. Ez az ingergazdagság egyszerre jelenik meg a származási családról való leválás vágyával, mely így a transzgenerációs bölcsességek, a családból átörököteni kívánt nevelési és pedagógiai eszközök elutasításával, új utakra kényszeríti a szülőket. Az elérhető, széles körű szakirodalomnak köszönhetően könnyen felerősödhet az anyai büntudat, hiszen a bukások sokkal erősebbnek hatnak, ha „elérhető az anyai tökéletesség”. Az ellentétes információk elbizonytalaníthatják az édesanyákat, feltehetik a kérdést, hogy ha minden és mindennek ellentéte is célkitűzés, akkor valójában mire is kell figyelni. Ez az orientációvesztettség lehetőség arra, hogy az ember figyelmét egy nagyobb összefüggésre tekintve az Isten ígéjére irányítsuk. Az első gyermek vállalásának időszaka gyakran egybeesik a letelepedéssel. A fészekrakás és a meggyökerezés folyamatában a valahova tartozás érzése felerősödhet, ezért ilyenkor könnyebben kapcsolódnak a helyi gyülekezetekhez, mely az elköteleződést is segíti.

A gyermek születéséhez köthető normatív krízis tehát több szempontból is nyitottá teheti a szülőket: egyfelől az evangélium üzenetére, a gyülekezeti közösségre és az Isten Igéjének vezetésére.

GYÜLEKEZETÉPÍTÉSI ÉS MISSZIÓI SZEMPONTOK

Hogy valaki mikor és hogyan tagozódik be egy gyülekezetbe, nagyon eltérő lehet, és az egyéntől, annak igényeitől, lehetőségeitől és a gyülekezettől, annak szolgáltataitól is függ.²¹ A gyülekezetek missziója sokféle: legyen az a népegyházi kereket még tartó átmeneti rítusokhoz hasonló ünnepek, mint a konfirmáció vagy a különböző kazuáliák alkalmi; a hitoktatás és az egyházi intézmények nyújtotta lehetőségek; esetleg egy-egy individuálisan átélt vallásos élményből fakadó keresés. A gyülekezeti misszióknak is ezerféle arca van: a nagyon személyes, hívogató, kapcsolatokra építő stílustól egészen a társadalmi, akár intézményesített jelenlétig. A gyülekezet missziójában azonban speciális helyet foglalhat el a baba-mama kör, melynek neve is sejteti, hogy rétegalkalomról van szó. Amellett, hogy a családok mentális, lelki jólétét célzó támogató közösségek fontos szerepet töltenek be a társadalomban, a gyülekezet számára is missziói potenciált jelentenek, így érdemes erősíteni és támogatni ezeket a kisközösségeket, többek között a témánknak kijelölt baba-mama köröket is, megteremtve működésük kereteit és feltételeit. A baba-mama kör missziói szempontból értékes kisközösség.²² Ahhoz, hogy ezt az állítást

21 HERBST, Michael: *Missionarischer Gemeindeaufbau in der Volkskirche*. Stuttgart, Calwer Verlag, 1988, 66–73.; 153–167.

22 SZABÓ Lajos: *Élet a gyülekezetben. Alapvető és aktuális kérdések a gyülekezetépítés tárgy körében*. Budapest, Luther Kiadó, 2013, 23, 143, 147.

megfelelően körbe tudjuk járni, érdemes elsődlegesen meghatározni, hogy mit is jelent a gyülekezetek missziói célkitűzése. A gyülekezetek feladata elsősorban az Isten ígét – és különösen annak központi üzenetét – az evangéliumot hirdetni, kommunikálni.²³ Ezt követi az evangélium üzenetének elmélyítése, a tanítás. Harmadrészt pedig fontos az üzenet hétköznapi életbe való aktualizálása, a megszentelődés folyamatának kísérése, ezzel együtt a szolgálatra való felkészítés.²⁴

A lelkipásztor ezt a hosszú folyamatot segíti, kíséri és vezeti. Feladatát tekintve célja, hogy a gyülekezetén kívül lévőket is megszólítsa, feléjük a missziói parancsnak eleget tegyen, míg a gyülekezetén belülieket az elköteleződésben, a meggyökerezésben, az elmélyülésben és a szolgálatban segítse. A társadalmi és kulturális változások a lokális gyülekezetek környezetében éppúgy megjelennek, mint makroszinten. Mivel a társadalmi mobilitás felerősödött, ezért sok helyen azzal szembesülhetünk, hogy a népesség kicserélődik, elfogy vagy épp jelentősen megnövekszik. Ha a közeg változik – újra és újra fel kell tenni a kérdést, hogy az addig működőképesnek megélt gyülekezeti stratégia illeszkedik-e a megváltozott körülményekhez, vagy „meg kell találni a kor társadalmi, lelki kihívásaira a hazai viszonyok között működőképes, biblikus, gyülekezetépítő utat és módot, felvállalva az esetleges változtatást és újítást, valamint a még több szolgálatot is”.²⁵ Ezzel a célkitűzéssel ellentétes irányú dinamikát vázol fel Püski Lajos, kritikája a következő: „Míg a keresztény vezetők keseregtek a kulturális változások fölött, a nyugati egyházak változatlan formában végezték szolgálatukat, olyan közeget teremtve, amelyben csak a tradicionális és konzervatív gondolkodású emberek érezték otthon magukat.”²⁶ Pontokba szedte tapasztalatait, melyek különböző szempontokat hangsúlyosítottak ki a gyülekezetépítésre vonatkozóan:²⁷

1. Az emberek megoldást keresnek életük problémáira, de lehet, hogy először nem az egyháznál.
2. Ha nincs a gyülekezetben megfelelő csoport, akkor az érdeklődők máshova mennek.
3. Szolgálatunk igazodjon az emberek életrendjéhez és helyzetéhez is.
4. A felnőttként konfirmáltaknak is szükségük van a folytatásra.
5. A bibliakörökben lehet beszélgetni, kérdezni, közösen imádkozni, szolgálatokat megbeszélni, jobban megismerni egymást.
6. A már hívó embereket nem evangelizálni, hanem tanítani és szolgálatba kell állítani.

23 GRETHLEIN Christian: *Praktische Theologie*. Berlin–Boston, De Gruyter, 2016, 8–12.; Isolde Karle: *Praktische Theologie*.

24 Vö.: 1. hitre segítség; 2. megalapozás az ismeretben, hitben, engedelmisségben; 3. felkészítés a szolgálatra; 4. ajándékok felismerése, felhatalmazás a szolgálatra, in: PÜSKI Lajos: *Érdeklődéstől elköteleződésig. Misszió és gyülekezetépítés: koncepciónk és gyakorlatunk*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2013, 35.

25 Püski: *Érdeklődéstől*, 28.

26 KELLER, Timothy: *Gyülekezet a központban. Evangéliumi szolgálat a városban*. Harmat–Kálvin–Luther, 2019, 326.

27 Püski: *Érdeklődéstől*, 84.

7. Kiscsoportnak addig van létjogosultsága, amíg gyülekezetet építő igei funkciót teljesít.

8. Keresünk meg az igehirdetéstől eltérő formákat is a tanításra!

Szintén fontos szempontokat fogalmaz meg a greifswaldi gyülekezetépítéssel foglalkozó kutatócsoport egyik teológusa az élő gyülekezetről szóló munkájában, amelyben a következőket írja:²⁸

1. A Jézus Krisztusban való hitből ered az erő és a vezetés (irányultság).

2. Kívülre kell tekinteni.

3. Rátalálni arra, amit Isten akar.

4. Új dolgokat tenni és akarni növekedni.

5. Mint közösség működni.

6. Mindenki számára helyet készíteni.

7. A Lényegre koncentrálni.

A kisközösségek, csoportok szerepe tehát missziói szempontból kiemelkedő,²⁹ ugyanis ebben tud megnyilvánulni az igehirdetésekből is sokszor elhangzó szeretet/kapcsolat.³⁰ Jézus Krisztus is tanítványi közösséget gyűjtött maga köré, akiknek a következőt mondta: „Arról fogja megtudni mindenki, hogy az én tanítványim vagytok, ha szeretitek egymást” (Jn 13,35). A kiscsoportok a felebaráti szeretet gyakorlásának lehetőségét biztosítják tagjaik számára.³¹ A baba-mama körök alapításánál, vezetésénél és támogatásánál is érdemes a fenti felsorolásokat szem előtt tartani. A baba-mama kör fókuszában is az Isten országának építése, maga Jézus Krisztus által ránk bízott missziói parancs áll, ahogyan azt olvashattuk – a Lényegre kell koncentrálni. A baba-mama kör tehát missziói kiskörként, egyfajta hídfunkciót láthat el. Ennek egyik formája, hogy a csoportalkalmakon jutnak el a kérdésektől az igei válaszokig, vagy a tanítványi szeretet megélését követően vágyhatnak arra, hogy egy zártabb bibliakör, kiscsoport vagy házics csoport tagjaiként elmélyülhessenek az igetanulmányozásban, a hit gyakorlásában. Több gyülekezetben követi a baba-mama kör alkalmait Alpha-kurzus, Keresztkérdések vagy bibliaiskola.

BABA-MAMA KÖR A GYÜLEKEZETBEN

Bár a tanulmányhoz készült kérdőíves kutatás mintavételi eljárása nem biztosítja a reprezentativitást – mivel a résztvevők önkéntesen töltötték ki azt³² –, mégis

28 WARREN, Robert: *Vitale Gemeinde. Ein Handbuch für die Gemeindeentwicklung*. Neukirchen-Vluyn, Neukirchener Verlagsgesellschaft, 2015, 30–31.

29 CLOUD, Henry – TOWNSEND, John: *Making Small Groups Work. What Every Small Group Leader Needs to Know*. Grand Rapids, Zondervan, 2003, 13.

30 Cloud–Townsend: *Making Small Groups Work*, 76–77.

31 POTTER, Phil: *Zell-Gruppen. Bausteine für eine lebendige Gemeindearbeit*. Neukirchen-Vluyn, Ausaat Verlagsgesellschaft des Erziehungsvereins mbH, 2006, 17–22.

32 A kérdőívet 106-an töltötték ki több gyülekezet baba-mama köréből. Rendszeresen 78%-uk látogatta a csoportot, 15,1%-uk 3–10 alkalommal vett részt, a többiek csak néha voltak (1–2 alkalommal). A válaszadók 53,8%-a református, 32,1%-uk római katolikus, 4,7%-uk evangélikus.

a jelentős számú kitöltő abban viszonylag egységes képet mutatott, hogy a kisbaba időszakban a szociális támogatás szempontjából a baba-mama kör fontos csoport volt számukra, mely jelentős mértékben segítette az édesanyákat a kisbaba időszak kihívásaival való megküzdésben. A kérdőíves kutatásban Likert-skálával³³ mértünk különböző dimenziókat: a pszichoszociális támogatást, a mintaközvetítő teret, a spirituális nyitottságot, a missziói és gyülekezeti hatást és a családra, annak rendszerére gyakorolt hatást. Ez alapján a kitöltők közel 87%-a értett egyet azzal, hogy a baba-mama kör pszichoszociális támogató funkciója a legjelentősebb. A válaszadók kétharmada tartotta mintaközvetítő térnek a csoportot. Az édesanyák 65%-a szerint tölt be gyülekezeti missziói funkciót, és egy kicsivel többen értékelték a spirituális nyitottság dimenzióját magasabbra, mint a konkrét egyházi/intézményes szerepet. Mindezek alapján a baba-mama kör elsősorban olyan közösség a résztvevők számára, mely a krízisben támogatást és megküzdési eszközöket nyújthat.

A konkrét feltett, értékelhető állítások közül a legtöbben a következő gondolatokkal tudtak azonosulni: „A közösség erőt ad a mindennapokhoz.”; „A gyermek születése jelentős érzelmi változást hozott az életemben.” „Szívesen ajánlanám nem hívő ismerőseimnek.” „Őszintén beszélhetek/beszélhettem a nehézségeimről.”

Arra a kérdésre, hogy „miben segített a baba-mama kör a legtöbbet?”, egységes képet kirajzoló válaszokat kaptunk. Néhányat idézünk is ezekből:

„Abban, hogy mélyebben átéreztem, hogy az érzéseimmel nem vagyok egyedül, és van egy olyan tér, ahol egyszerre vagyunk testvérek Krisztusban és egyszerre vagyunk ugyanabban a fejetlenségben, ami a gyerekeknevelés.”

„Saját anyaságom alakításában, az anyaságomról való gondolkodásban, közeledésben az egyház felé.”

„Nem vagyok egyedül, megerősítés, mély gondolatok a családi kapcsolatokról.”

„Elgondolkodtatott olyan témákon, amik szervesen kapcsolódnak az átalakult élethez (a családdá válás folyamata iszonyat nehéz, és ehhez jönnek vallási ihletésű témák, amik segítenek ezt megérteni). Plusz egy általam mindig nagyon várt közösségi alkalom volt.”

„Nekünk a gyülekezet felé való első lépést abban az időszakban, amikor amúgy nem könnyen vált az ember közösséget.”

kus, 2,8%-uk baptista, 1,9%-uk görögkatolikus. A legtöbben, 77,4%-uk református baba-mama körbe jár, csak 22,6%-uk jár katolikus közösségbe, a többiek baptista, evangélikus vagy szabadkeresztyén csoporthoz tartoznak. 59,4%-uk él a fővárosban, 25,5%-uk egyéb városban, 9,4%-uk megyeszékhelyen, a többiek községben.

33 LIKERT, Rensis: A Technique for the Measurement of Attitudes, *Archives of Psychology*, 22(1932/140), 1-55.

„A kisbabás időszak okozta nehézségek megosztásában, más családok mintái – ki hogyan tereli a hit felé a gyermekeit.”

„Egy olyan közösségi élmény, ahol megnyílhatok, felszabadultan tudok beszélni a nehézségekről is. Kiszakadok a monotonitásból. Tanulok mások tapasztalataiból.”

Összegezve, hogy miben éltek meg a csoport támogatását: a közösség, a kapcsolódás és a „nem vagyok egyedül a problémámmal” volt a legmarkánsabb viszszafelelés, emellett megjelent: a megértés és elfogadás, a lelki-hitbeli megerősödés, a mintaadás és a gyakorlati segítség.

Mivel az első nyitott végű kérdés arra vonatkozott, hogy mit kaptak az édesanyák a baba-mama körtől, azt is megkérdeztük tőlük, hogy mit jelentett számukra ez a csoport. Itt is a közösség, az összetartozás és a támogatás szerepelt a válaszok nagy részében. Néhány hosszabban kifejtett választ kiemeltünk belőlük:

„Egy lehetőséget a gyermekkel való értelmes kimozdulásra, egy helyet, ahol kisgyerekek hangzavara mellett mégis előkerülnek mély és aktuális témák, néha azt is, hogy egy-egy kérdésben meg tudjak nyílni a csoportban, a kisfiamnak kortárs társaságot.”

„Egy fontos heti pont volt, ami segített a napok szervezésében. Többnyire jó téma várt minket, egy jó beszélgetés reményében mentem. Jó ismerősöket sikerült szerezniem általa. Felüdülés volt kisgyermekkel is, ami ebben az időszakban magában is hatalmas szó. Az, hogy értelmes és izgalmas témákról beszélünk, az a ráadás!”

„Meghallgató, támogató közösség, ahol van lehetőségem a kisbabámmal együtt Isten elé menni a templomban.”

„Megértő, biztonságos közeg, ahol az anyaszerepről, nevelési kérdésekről együtt gondolkodunk, ahol saját családi mintáim tudatosultak, és ahol mindezt Isten viszonylatába állíthatjuk.”

„A saját gyülekezetünkben az alkalmak felét én tartom, mint friss anyuka, hit-tanoktató és mentálhigiénés szakember. Nekem egy szuper megtartó közösség, amit nagyon jó látni, ahogy fejlődik, együtt változunk, ahogy nőnek a gyerekek, jó beszélgetni az Ige körül. Egy biztonságos tér Istennel és egymással, ahol minden érzésnek helye van, és ahol együttérzéssel tudunk egymásra tekinteni. Merünk kitérülközni.”

„Fejlődés, misszió, kapcsolódás, biztonságos közeg, ahol megoszthatjuk a gyengeségeinket, nehézségeinket is.”

„Nem éltem volna túl nélkülük.”

„Spirituális élményt, közösséget, támaszt.”

Az Istennel való kapcsolatról is kérdeztük őket, hogy változott-e a hitéletük a részvétel hatására. Az erre adott válaszok még sokszínűbb képet mutattak. En-

nek okát meg is nevezték a kérdőívben: volt, aki már hívő keresztyénként vett részt a baba-mama körben, ők ugyanúgy nemmel válaszoltak a kérdésre, mint azok, akiknek nem volt hitéletük előtte. Csak néhány negatív válasz született, ezeket érdemes megvizsgálni. Az első ilyen válaszadó azt írta, hogy: „Eddig sem voltam vallásos, ettől se lettem az.” Viszont ő volt az a válaszadó, aki azt írta, hogy a baba-mama kör nélkül nem élte volna túl a kisgyermekes krízist. Nyitottságot sugallt a következő válasz is: „Nem, de érdekes összehasonlítani a mostani családi mintákat a bibliaival.” Volt olyan édesanya, aki a normatív krízishez kapcsolódó idő- és energiahiánnyal kapcsolta össze a hitéletének lanyhulását. „Előtte jobb volt a hitéletem. Most próbálom kipihegni magam, ha van egy percem.” Sokan jelezték vissza azt is, hogy a csatlakozásuk előtt már aktív hitéletük volt, ezért válaszoltak nemmel a kérdésre: „Már meg voltam térve, amikor elkezdtem járni.” „Fenntartotta, megtartotta.” „Nem sokat, korábban is hívő ember voltam.”

A válaszadók kétharmada nyilatkozott úgy, hogy valamilyen formában pozitív hatást gyakorolt a baba-mama körön való részvétel a hitéletükre. Többen írtak arról, hogy ez vitte közelebb őket a gyülekezetükhöz, ennek hatására kezdtek el imádkozni otthon, és többen a hitük megerősödéséről beszámoltak. Néhány reflexiót itt is idézünk:

„Igen, erősödött. A közösség és a beszélgetések segítettek abban, hogy a hitelem a mindennapi életben és a gyermeknevelésben is tudatosabban éljem meg.”

„Vezetetten könnyebb volt hitbeli kérdésekkel foglalkozni, mint otthon a kisfiam mellett, egyedül.”

„Gyülekezetre leltem.”

„A baba-mama kör hatására kezdtünk újra templomba járni.”

„Én nem vagyok megkeresztelve, de a kislányomnál nagyon fontosnak tartottam, hogy meg legyen keresztelve és próbálkozom keresztyén nevelést adni neki – így én is közelebb kerültem általa Istenhez.”

„Az erős hitben még erősebbé tett.”

A kérdőívből kirajzolódott, hogy milyen nagy szükségük van az édesanyáknak a lelki-érzelmi támogatásra. A gyülekezeti kiscsoportok Istennel és a felebaráttal megélt szeretetkapcsolatra építve nemcsak ezt a segítő funkciót tudják betölteni az édesanyák életében, hanem egyszerre építenek ki nyitottságot Isten felé, a hitélet és a gyülekezet felé, ezzel missziói funkciót öltve magukra.

A BABA-MAMA KÖR FELTÉTELEI ÉS LEHETŐSÉGEI

Mivel rétegalkalomról van szó, a baba-mama kör egy nyitott csoport, mely folyamatosan alakul és változik. A csoport sose tud teljesen megszilárdulni, hiszen a gyermekek egy idő után intézménybe mennek, velük együtt az édesanyák is

visszatérnek a munka világába. A gyermekek életkora a pár hetes csecsemőktől egészen a hároméves, ovi előtt állókig változhat, ahogyan a gyermekvállalók kora is jelentős különbségeket mutathat, így ebben a csoportban a közös elem maga az élethelyzet. Ennek ellenére ki tud alakulni rövidebb időintervallumokban egy csoportmag, akik köré szerveződik a csoport. A mag kialakulását segítheti azon édesanyák elköteleződése, akik több gyermeket vállalva hosszabb ideig maradnak a kör tagjai.

A kérdőívben rákérdeztünk arra, hogyan és kin keresztül csatlakoztak a csoporthoz. A kitöltők közel 10%-át a közösségi média felületén keresztül érték el, szólították meg. Szintén 10%-a a gyülekezeti honlapon találta meg a hirdetést. Összességében 20%-a a résztvevőknek az interneten keresztül értesült a csoportról, míg a maradék 80%-ot ismerős vagy a lelkipásztor hívta meg a közösségbe. Istentiszteleti hirdetésekből informálódva kevesebb mint 8%-uk csatlakozott. Összegezve a válaszokat, a személyes hívás bizonyult a leghatékonyabbnak a kérdőív alapján, de az internet, főleg a szintén valamennyire személyességet sugárzó közösségi médiahasználat szerepe is felértékelődött.

A baba-mama kör infrastrukturális feltételei sokkal több figyelmet igényelnek, mint más csoportoké.³⁴ A biztonságos, gyerekbarát környezet kialakítása nemcsak anyagi erőforrást vesz igénybe, hanem szemléletbeli formálódásra is szükség van. Egyfelől olyan helyiségek kialakítására van szükség a gyülekezetben, ahol a 0–3 éves korosztály biztonságosan játszhat. A játékok tárolására helyre van szükség, a játékok amortizációja pedig gyors ütemű a kisgyermekek életkorából fakadóan, ezért a gyülekezet anyagi forrásait jóval gyakrabban veszi igénybe ez a csoport, mint mondjuk az ifi vagy a felnőtt csoportok. Ha a gyülekezeti látásban fontos a növekedés, és a baba-mama kör mint missziói csoport jól működik, az egész gyülekezeti struktúrára hatást fog gyakorolni. Ha a gyülekezet jövőképevel összeegyeztethető a kisgyermekes családok beépülése, akkor bababarát környezetet kell biztosítani az istentiszteleten és a gyülekezeti alkalmakon. A kisgyermekek életkorukból fakadó elevenisége és a még nem elvárható önkontrollhiányuk a gyülekezet tagjai felől rugalmasságot és elfogadó attitűdöt kíván. Ezért az infrastruktúra mellett a tagok szemléletmódja is fontos szerepet tölt be a kisgyermekes családok integrációjában. A befogadottság érzését tovább növelheti, ha a templomtérben kap helyet a baba-mama szoba, akár egy hangszigetelt üveggel elválasztva, akár egy játékokkal kiépített sarokban. Az időgazdálkodásnál is érdemes figyelembe venni ezen családok igényeit, mint az altatási időszakokat vagy a programok hosszát.

A baba-mama kör gyakorlati teológiája

A baba-mama kör két világ között képez hidat, hasonlóan minden más missziói funkciót betöltő csoporthoz. Tagjai között vannak olyanok, akik a gyülekezethez

34 KODÁCSY-SIMON Eszter – SZABÓNÉ LÁSZLÓ Lilla: Kisgyermek a családban, in: Siba Balázs – Szabóné László Lilla – Pángyánszky Ágnes (szerk.): *Együtt a hit útján. Gyülekezetpedagógiai kézikönyv*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2019, 101.

tartoznak, és vannak, akik kívülállók, érdeklődők. A missziói küldetés elvégzéséhez szükséges a kontextualizáció: az evangéliumot a jelen lévő kontextusba ágyazva érdemes átadni, hogy elérje azokat, akik nem ismerik.³⁵ A baba-mama kör esetében a korábban felvázolt normatív krízis rajzolja ki a kontextust. Az elveszettség, a megélt veszteségek, a bizonytalanság, a tanácstalanság és az anyai bűntudat adhatja a baba-mama körök témáinak gerincét. Teológiai szempontból inkább kérdés az, hogyan lehet a magától adódó témákban az evangéliumról, az Isten ígéréiről és válaszáiról beszélni. Ezért a témaválasztás a vezetők egyik legmarkánsabb feladata. Az alábbiakban olyan témákat vetünk fel, melyek teológiai szempontból relevánsak lehetnek a baba-mama körben, érinthetik a normatív krízisben lévők élethelyzetét és szorosan kapcsolódnak a teológiai alapvetésekhez.

Áldás és átok mint transzgenerációs örökség

„A gyerekek több generáció sérüléseit szenvedik meg – ugyanis a társadalmi elnyomást elszenvedő generációk gyerekei tovább élik szüleik szenvedését. Mintha az Írás szerint történné, hogy ’megbüntettem a szülők vétkeit a gyermekekben’, pedig itt a társadalom bűnei miatt véltlenül szenvedő szülő tudattalanul továbbadja elszenvedett büntetését az önmaguknál még ártatlanabb gyerekeknek. Különösen, ha nem történt meg a múlt feldolgozása és az elfojtások tovább éltetik és tovább hárítják a szenvedéseket.”³⁶

Ez az idézet is jól mutatja, hogy a társadalomtudomány is foglalkozik a gyermekvárás és a nevelés időszakában előtérbe kerülő transzgenerációs traumafeldolgozással. A gyermek születése, a család átalakulásának időszaka egyben számvetés is a családtörténetből fakadó sebekkel és áldásokkal. A múlt feldolgozását elősegíti, hogy édesanyaként és édesapaként újraélhetővé válnak a gyermekként átélt életszakaszok, így megelevenednek rég elfeledett érzések, történetek.³⁷ Az újraélés folyamatában, a múltban elszenvedett veszteségek miatt düh, harag, szomorúság törhet elő, vagy épp a megbocsátáshoz és az együttérzéshez vezethet ez az időszak. Több transzgenerációs trauma, seb, fájdalom is felerősödhet a kisbábás időszak krízisében. Az áldás és átok mint generációs örökség olyan téma, mely ebben az időszakban egyébként is figyelmet kap.³⁸ Ha a fókusz Istenre irányítjuk, és arra, hogyan jelent meg a családban az Ő jósága és áldása, milyen erőforrá-

35 Keller: *Gyülekezet a központban*, 151–171.

36 Losonczy: *A legnagyobb életforduló*, 115. (Losonczy Ágnes a bűn fogalmát elég szűk perspektívából a rossz tett és a jó tett felől értelmezi, ezzel szemben a Szentírás az Istennel való kapcsolat megbomlásának tartja, így a következtetése – miszerint bizonyos generációkat a bűn nem érint – teológiai értelemben nem helytálló.)

37 BETTELHEIM, Bruno: *Az elég jó szülő. Könyv a gyerekevelésről*. Budapest, Park, 2014, 183–187.

38 ORVOS-TÓTH Noémi: *Örökölt sors: Családi sebek és a gyógyulás útjai*. Budapest, Kulcslyuk, 2018.; TÓTH Borbála: *Sorsunk rejtett mintázata. A genogramtól a genodráamáig*. Budapest, Kairosz Kiadó, 2017.

sokat biztosított jelenlétével, akkor átformálhatóvá válhatnak az addigi veszteségek. Kétféleképpen is meg lehet közelíteni a családi történeteket: egyrészt vizsgálhatjuk, hogyan jelent meg Isten munkája, gondoskodása a múltban, vagy épp felerősödhet a hiánya. Így vágyat ébreszthetünk az istenkapcsolatra azzal, hogy felismerhetik, mennyire hiányzott a családjukból Isten jelenléte. Ezért a transzgenerációs sebekről is lehet úgy gondolkodni, mint Isten hiányának jeleiről, melyek gyógyulásra, megbocsátásra, tisztulásra és szabadulásra várnak.

Szövetség – istenkapcsolat, párkapcsolat, család

A múlt feltárása után a jelenben megélt családi kapcsolatokról is érdemes beszélni, ugyanis pont ebben az időszakban új kapcsolati egyensúly jön létre a családban. Érdemes ránézni a kapcsolatokban lévő kötődésre, szeretetre, szövetségre, mert a szeretetkapcsolatokat is megpróbálja ez az időszak. A házastársi szövetség, az Istennel kötött szövetség, a családi kohézió is keresztülmegy a mindent megkérdőjelező kisgyermekes időszak kríziséen, és az addigi összekovácsoló erőforrások – mint amilyen az egymásra szánt idő, a szexualitás, a figyelem – átmenetileg nem képesek ellátni funkciójukat.³⁹ Ez megpróbálja a házasságokat, a családi kapcsolatokat és sokszor még az istenkapcsolatra is negatívan hathatnak. Házasságról, istenkapcsolatról, családi kapcsolatokról beszélgetni egyben alkalom arra, hogy emlékeztessük egymást a szövetségi hűségre, mely az átmeneti időszak kapcsolati erőforrása lehet.

A kérdőívben mértük a családra gyakorolt hatást is. Feltettük azt a kérdést, hogy érzékelték-e bármilyen változást a család működésében a baba-mama kör hatására. Sokkal kevesebben töltötték ki ezt a kérdést, de a kitöltők közel kétharmada számolt be arról, hogy nyugodtabb, türelmesebb lett a gyerekeivel és a férjével, illetve tudatosabban próbált meg működni. Kicsivel kevesebb mint húsz százaléka az édesanyáknak nemmel válaszolt a kérdésre, és ugyanennyien nem feleltek. Az anyák több mint a fele pozitív változást érzékelt a családi kapcsolataiban. A válaszok alapján a pozitív változást a hitélet megújulása, a kapcsolati dinamikákra való tudatos ránézés, a másoktól kapott minták és ötletek, a pszichoszociális és spirituális támogatás, illetve az otthoni kommunikációra kifejtett hatás váltotta ki.

Anyaszerep

Az anyai szerep elsajátítása az egyik legfontosabb célkitűzése ennek az időszaknak. A társadalmi mobilitásból fakadó távolságok, a szülőfalutól és közösségtől való elszakadás egyben a saját gyökerektől és tradíciótól való eltávolodást is jelenti, mely többek között a mintaadás elé gördít akadályokat.⁴⁰ Az anyai szerepet már nem a nagyszülők és a nagynénik tanítják, hanem az édesanya sokszor egyedül marad a kérdéseivel, tanácsalanságával. Az elérhető szakkönyvek, internetes fórumokon fellelhető tapasztalatok és információk ellentmondanak az előző generáció által

39 Goldenberg: *Áttekintés a családról*, 53.

40 Losonci: *A legnagyobb életforduló*, 104.kk.

képviselt elvekkel, ezért felülírhatják a családból fakadó tudást és tapasztalatot, mintegy megrendítve az anyai és nagyszülői autoritást. Ugyanakkor a belső tapasztalati forrás elapadása tanácsstalansághoz vezet, mert túl sok szakirodalom áll rendelkezésre, viszont abban is egymástól eltérő tanácsokkal találkozunk az édesanyák. A Szentírás mint hiteles forrás szerepe ebben az információelárasztásban felértékelődik. A Szentírásban is találhatunk történeteket anyákról, így az ígén keresztül a kihívásokról, nehézségekről és az Isten jelenlétéről, gondoskodásáról, az akaratáról lehet beszélgetni. A beszélgetésekben, a saját példákon keresztül válik élővé az ige, hiszen az édesanyák bizonyoságtételei követik a bibliai szereplők élettörténeteit, mely így aktualizálhatja az üzenetet.

Az anyai büntudat

Az anyai büntudat gyakran kíséri a gyermekvállalást. Ezt leginkább a nyugati társadalmakban figyelték meg.⁴¹ Egészen a fogantatástól kezdve megjelenhet, majd a csecsemő táplálását, altatását, ellátását, gondozását, végül a nevelését kíséri végig. Kultúránként eltér az, hogy egy édesanya hogyan gondozza, neveli a gyermekét, ezért a „jó anya” idealizált képe is kulturálisan determinált.⁴² Nem véletlenül született meg Bruno Bettelheim könyve az elég jó szülőről, hiszen az idealizált anyaképnek való megfelelés olyan elvárásokkal terheli meg az anyákat, melyeknek nem lehet megfelelni, és a tökéletességre törekedve könnyen kialakulhat az anyai büntudat.⁴³ Az anyai büntudat lehetőség arra, hogy az édesanyák átéljék a kegyelem elfogadásával a szabadítást, a megbocsátást, a feloldozást. Jézus Krisztus helyettes elégtétele, kereszthalála, a megváltás munkája olyan kontextusban eleveníthető meg, ahol egyértelműen szembesülnek a büntudat szorongató érzésével, az elégtelenséggel, a bukásokkal, a kiszolgáltatottsággal. Nemcsak az édesanyákra vonatkoztatható az evangélium üzenete, hanem a gyermekek nevelésével kapcsolatban is fontos, hogy milyen antropológiai hozzáállást képviselünk. Ha a felvilágosodásból fakadó tabula rasa gondolata határozza meg a viszonyulásunkat, akkor a teljesen ártatlan, büntelen gyermeket lehetne úgy nevelni és neveltetni, hogy kellőképpen megóvjuk a világtól. Azonban a Szentírás arról beszél, hogy mindenki születésétől fogva az Isten kegyelmére és megváltására szorul, ezért a szülői felelősség sem lépheti át a saját határait, így a rousseau-i alapvetés teológiai szempontból vitatott. Az evangélium és a bűnről szóló tanítás nagyon is gyakorlati kulcsot tud adni az édesanyák kezébe, ugyanis a gyermekért való imádság eszköze segít kivédeni a túlvédő attitűdöt és a kontroll egészséges arányát segíti elő.

41 GRAY, Lisa M.: *Understanding Mothers' Experiences of Maternal Guilt and Maternal Shame and How These Experiences are Expressed in the Mother-Child Relationship*. Department of Educational Psychology University of Alberta, 2025.

42 ROTKIRCH, Anna – Kristiina Janhunen: Maternal Guilt, *Evolutionary Psychologie* 8(2010/1.), 90–106., Maternal Guilt - Anna Rotkirch, Kristiina Janhunen, 2010 (letöltés dátuma: 2026. 06. 17.)

43 Bettelheim: *Az elég jó szülő*, 11–66.

Csak érinthettük azokat a fontos témákat, amelyek a csoportalkalmak vázát adhatják a baba-mama körökön, de így is beszédes, hogy nemcsak a közösség megélése, hanem a kontextualizációnak köszönhetően a normatív krízisben lévő édesanyák számára az evangélium, az igei útmutatás, maga a téma is gyors segítséget jelenthet az édesanyává válásban. A közösség megélése mellett az imádság is erőforrássá, sőt megküzdési stratégiává válhat, mely eszköz tanulásában is szerepet játszhat a csoport.

ÖSSZEGZÉS

A baba-mama kör stratégiai szempontból fontos helyet kaphat a gyülekezeti szolgáltatásban, ha elfogadjuk azt a missziológiai alapvetést, amelyet mind Rick Warren, mind Stefan Paas megfogalmazott, hogy a szükség és a krízis fokozza az evangéliumra való nyitottságot. A családok számára ez a kör olyan prevenció támogatást nyújthat, mely segíthet az erőforrások összegyűjtésében és pszichoszociális támogatást biztosíthat a kiszolgáltatott életszakaszban. A hit megerősödése, az istenkapcsolat kialakulása és stabilitása segítheti az anyákat a szorongásuk leküzdésében, vagy épp a felelősség gyakorlásában, mely változás az egész családi dinamikára kihat, így segítve és kísérve a szereptanulásukat és az anyai léttel járó nehézségekkel való megküzdést. Ez pedig a családvédelmet szolgálja testi és lelki értelemben egyaránt, hiszen az édesanya jólléte kihat az egész családi rendszerre, megerősíti a normatív krízisben lévő szülői alrendszer. A spirituális támogatás így a családok számára fontos forrássá válhat.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BARTYIK Gitta – POLONYI Tünde: A válság: Janus-arcú jelenség – Vesztély és/vagy esély, in: Polonyi Tünde – Abari Kálmán – Kiss Tamás (szerk.): *Válságok megelőzése és kezelése*, Budapest, Oriold és Társai, 2020, 9-28.
- BETTELHEIM, Bruno: *Az elég jó szülő. Könyv a gyereknevelésről*. Budapest, Park, 2014.
- BLAZY, Helga: A pre- és perinatális élet kontinuitásáról, in: Magyar Pre- és Perinatális Pszichológiai és Orvostudományi Társaság: *Várandósság, szülés és gyermeknevelés a magyarországi kultúrákban*, Kongresszusi tanulmánykötet, Budapest, Animula Kiadó, 1999, 14–22.
- CAPLAN, Gerald: A Conceptual Model for Primary Prevention, in: Gerald Caplan (szerk.): *Principles of Preventive Psychiatry*, New York, London, Basic Books, Inc., Publishers, 1964.
- CLOUD, Henry – TOWNSEND, John: *Making Small Groups Work. What Every Small Group Leader Needs to Know*, Grand Rapids, Zondervan, 2003.
- FODORNÉ DR. ABLONCZY Margit: *A relacionális etika hozzájárulása a családpasztorációhoz: A kaszális szolgálatok lehetőségei, különös tekintettel a nemzedékek közötti kapcsolatok rendezésére*. Károli Gáspár Református Egyetem HDI, Budapest, 2021, 56–66.
- FRIGYES Júlia: Születés, szülés, trauma és traumaterápia – a gyógyulás lehetséges útjai, *Imago* 11(2022/4.), 43–53.

- GENNEP, Arnold van: *Átmeneti rítusok*. Budapest, L'Harmattan, 2007.
- GOLDENBERG, Herbert – GOLDENBERG, Irene: *Áttekintés a családról. Három kötetben*. I. kötet, Budapest, Animula Kiadó, 2008.
- GRAY, Lisa M.: *Understanding Mothers' Experiences of Maternal Guilt and Maternal Shame and How These Experiences are Expressed in the Mother-Child Relationship*. Department of Educational Psychology University of Alberta, 2025.
- GRETHLEIN, Christian: *Praktische Theologie*. Berlin–Boston, De Gruyter, 2016.
- HÉJJA-NAGY Katalin: A szülés élménye – Befolyásoló tényezők és hatása az anya-gyermek kapcsolatra, in Polonyi Tünde – Abari Kálmán – Kiss Tamás (szerk.): *Válságok megelőzése és kezelése*, Budapest, Oriold és Társai, 2020, 61–72.
- HERBST, Michael: *Missionarischer Gemeindeaufbau in der Volkskirche*. Stuttgart, Calwer Verlag, 1988.
- KELLER, Timothy: *Gyülekezet a központban. Evangéliumi szolgálat a városban*. Harmat–Kálvin–Luther, 2019.
- KODÁCSY-SIMON Eszter – SZABÓNÉ LÁSZLÓ Lilla: Kisgyermek a családban, in: Siba Balázs – Szabóné László Lilla – Pángyánszky Ágnes (szerk.): *Együtt a hit útján. Gyülekezetpedagógiai kézikönyv*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2019.
- LEWIS, David K.: „What Experience Teaches.”, *Proceedings of Russellian Society*, University of Sydney, 13(1988), 29–57.
- LIKERT, Rensis: A Technique for the Measurement of Attitudes, *Archives of Psychology* 22 (1932/140), 1–55.
- LOSONCZI Ágnes: A legnagyobb életforduló: a gyerekvárás, szülés, születés – a társadalomkutató szemével, in: Magyar Pre- és Perinatális Pszichológiai és Orvostudományi Társaság: *Várandósság, születés és gyermeknevelés a magyarországi kultúrákban*, Kongresszusi tanulmánykötet, Budapest, Animula Kiadó, 1999, 110–112.
- MÁTÉ Gábor – NEUFELD, Gordon: *A család ereje. Ragaszkodj a gyermekeidhez!*, h.n., Open Books, 2021.
- ORVOS-TÓTH Noémi: *Örökölt sors: Családi sebek és a gyógyulás útjai*. Budapest, Kulcslyuk, 2018.
- PAAS, Stefan: *Idegenek és papok*. Kolozsvár, Exit, 2025.
- PAUL, Laurie Ann: *Transformative Experience*. Oxford, Oxford University Press, 2014.
- POTTER, Phil: *Zell-Gruppen. Bausteine für eine lebendige Gemeindegemeinschaft*. Neukirchen-Vluyn, Ausaat Verlagsgesellschaft des Erziehungsvereins mbH, 2006.
- ROTKIRCH, Anna – Kristiina Janhunen: Maternal Guilt, *Evolutionary Psychologie* 8(2010/1.), 90–106., Maternal Guilt – Anna Rotkirch, Kristiina Janhunen, 2010 (letöltés dátuma: 2026. 06. 17.)
- SZABÓ Lajos: *Élet a gyülekezetben. Alapvető és aktuális kérdések a gyülekezetépítés tárgykörében*. Budapest, Luther Kiadó, 2013.
- TÓTH Borbála: *Sorsunk rejtett mintázata. A genogramtól a genodrámaig*. Budapest, Kairosz Kiadó, 2017.
- WALSH, Froma: Applying a family resilience framework in training, practice, and research: Mastering the Art of the Possible, *Family Process* 55(2016/4), 616–632.

WARREN, Rick: *A céltudatos gyülekezet. Növekedés az üzenet és a küldetés feláldozása nélkül.* Sárospatak, Új Remény Alapítvány, 2021.

WARREN, Robert: *Vitale Gemeinde. Ein Handbuch für die Gemeindeentwicklung.* Neukirchen-Vluyn, Neukirchener Verlagsgesellschaft, 2015.